

ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΙΣΜΟΣ

Τὸ γλωσσικὸ ζήτημα κοντεύει νὰ γίνῃ πάλι τὸ Ζήτημα τῆς ἡμέρας καὶ θὰ γίνῃ ὅταν ἀνοίξῃ ἡ Βουλὴ μὲ τὴν σχετικὴ συζήτηση γιὰ τὸ ἄρθρο περὶ γλώσσας. Γιὰ τὴν ὥρα τὸ Ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας, ἐργάζεται πυ-ρε-τω-δῶς γιὰ νὰ μᾶς ξαναφέρῃ στὶς μεσαιωνικὰς ἀντιλήψεις γιὰ τὴν γλῶσσα καὶ τὴν ἐκπαίδευση.

Ὁ «Ἐκπαιδευτικὸς Ὅμιλος» ἀπὸ τὴν ἄλλῃ μεριὰ ἐτοιμάζει τὴν ἀπολογία τοῦ Βενιζελισμοῦ γιὰ τὶς γλωσσοεκπαιδευτικὰς μεταρρυθμίσεις ποὺ ἐγκαινίασεν ἡ Τριανδρία: Γληνός, Δελμούζος, Τριανταφυλλίδης. Ἐννοεῖται πὼς ὁ Βενιζελισμὸς — τὸ Κόμμα — ἄδικα κατηγορεῖται γιὰ τὶς φιλελεύθερες καὶ κοινὰ-στραβὰ ριζοσπαστικὰς ἀντιλήψεις τοῦ ἐπάνω στὸ γλωσσοεκπαιδευτικὸ ζήτημα γιὰτι ποτέ του δὲν ἀγκάλιασε ἰδεολογικὰ τὸ ζήτημα αὐτὸ ἀπὸ ἀνάγκη καὶ ἀπαίτηση τῆς ἰδεολογίας του, ἀφοῦ δὲν εἶχε καμμιά ἰδεολογία τώρα τελευταία ἄλλην ἀπὸ ἐκείνην ποὺ εἶχαν οἱ κ. Γύπαρης Ρέπουλης καὶ Ρέπουλης Γύπαρης.

Οἱ Νουμιαδικοὶ κύκλοι πάλι — ἡ ἄκρα ἀριστερὰ τοῦ Δημοτικισμοῦ — χωρὶς ν' ἀκολουθοῦν ἓνα ὁρισμένο πρόγραμμα δράσης ἀπὸ ἰδεολογικὴν ἀνομοιογένεια χτυποῦν τὴ μιὰ φορὰ ὅλες τὶς μερίδες καὶ ὅλες τὶς τάσεις καὶ ἀντίθετα τὶς ὑπερασπίζονται καὶ τὶς συντρέχουν τὴν ἄλλῃ φορὰ. — Τελευταία ὁ κ. Κ. Παρορίτης, σὲ μιὰ σειρά ἄρθρων του στὸ «Νουμᾶ», μιλώντας γενικώτερα γιὰ τὸν Δημοτικισμό, θέλησε νὰ τὸν ὑπᾶγῃ ὡς προγραμματικὴν ἐπιδίωξιν ἑνὸς Κόμματος μοναχὰ τοῦ Σοσιαλεργατικοῦ (Κομμουνιστικοῦ) καὶ ὑπεστήριξε πὼς τὸ γλωσσικὸ ζήτημα θὰ λυθῇ μόνο ἀπὸ τοὺς σοσιαλιστές γιὰτι εἶναι ζήτημα κοινωνικόν. Τὰ ἄρθρα τοῦ κ. Παρορίτη ἔκαμαν ἀρκετὴν ἐντύπωση καὶ μαζί προκάλεσαν μικρόχολα σχόλια τοῦ «Ἐκπαιδευτικοῦ Ὅμιλου».

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς πᾶνε πολλὰ χρόνια τώρα ποὺ γίνεται σύγκριση τῶν ὁρίων τοῦ Δημοτικισμοῦ καὶ Σοσιαλισμοῦ. Τὸ μεγαλύτερο δόλωμα ὀφείλεται στὸν μακαρίτη Γ. Σκληρό. Ἀπὸ τότες ποὺ ἔγραψε τὸ «Κοινωνικὸ μας ζήτημα» ἄρχισε νὰ ἐπικρατῇ ἐσφαλμένη ἀντίληψις πὼς ὁ Δημοτικισμὸς εἶναι καὶ σοσιαλισμὸς. Ὁ Σκληρὸς φυσικὰ ἤξευρε τί ἔγραφε μὰ ἐκείνοι ποὺ τὸν διάβασαν τὸν παρεξήγησαν. Ἄς δοῦμε, ἐξετάζοντας τὶς σχέσεις τοῦ Σοσιαλισμοῦ καὶ τοῦ Δημοτικισμοῦ, ποὺ βρίσκεται ἡ ἀλήθεια.

Γιὰ νὰ προσανατολιστοῦμε στὸ ζήτημα πρέπει πρῶτα νὰ δοῦμε τί εἶναι «Δημοτικισμὸς» ἢ καλύτερα τί ἐννοοῦμε κάτω ἀπὸ τὸν ὄρον «Δημοτικισμὸς». Ἡ ἀπάντησις δὲν εἶνε δύσκολη. Ὁ Δημοτικισμὸς εἶναι ἓνα γλωσσικὸ κίνημα γιὰ νὰ ἐπικρατήσῃ ἡ πραγματικὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ στὸν γραπτὸν ἐπίσημον λόγον. Τὸ κίνημα αὐτὸ στὴν ἀρχὴ του παρουσιάστηκε σὰν ἓνα γενικώτερον ἰδεολογικὸ κίνημα ποὺ ἀγκάλιαζε εὐρύτερους ὀρίζοντες δράσης. Σιγὰ σιγὰ ὅμως ἔχασε τὴ θερμοφυγὴ δράσιν του ἀπὸ ἀνομοιογένεια καὶ ἔλλειψιν γενικωτέρων ἐπιδιώξεων ἁρμονισμένων ἐπάνω σὲ ὁρισμένους κοινωνιολογικὰς ἀνάγκας.

Γι αὐτὸ ὁ Δημοτικισμὸς δὲν ἀγκάλιασε τὸ σύνολον τῶν προβλημάτων τῆς κοινωνικῆς μας ζωῆς. Δὲν εἶναι ἓνα κοινωνιολογικὸ σύστημα ὁρισμένο παρὰ μιὰ προοπτικὴ ἐντατικὴ γιὰ τὴν γλωσσικὴν μας ἀποκατάστασιν. Ἐπιδιώκει νὰ λύσῃ ἓνα ζήτημα ποὺ γιὰ τὴν Ἑλλάδα φυσικὰ ἔχει μεγάλη κοινωνικὴ σημα-

σία. Για τ' άλλα ζητήματα πολιτικά, κοινωνικά, οικονομικά, θρησκευτικά, ὁ Δημοτικισμὸς δὲν δίνει, δὲν μπορεῖ νὰ δώσῃ καμμιά λύση γιατί δὲν ἐκφράζει ὀλόκληρη κοινωνιολογική ἰδεολογία.

Οἱ ἀντιπροσωπευτικοὶ τοῦ τύπου κυρίως εἶναι ἐθνικιστές, πατριώτες, πατριδέμποροι (Ψυχάρης, Πάλλης, Δραγούμης κλπ. κλπ.). Ζητάει ὅπως καὶ ὁ Λογικισμὸς νὰ ξαναγυρίσωμε στὴν παράδοση ἀδιάφορο ἂν ἀκολουθῆ ἄλλο δρόμο. Συγκινεῖται καὶ λατρεύει τὸ παρελθόν. Κι ἐπειδὴ ἀκριβῶς δὲν εἶναι ἓνα κοινωνιολογικὸ σύστημα γι αὐτὸ ταιριάζει μ' ὅλες τὶς ἰδεολογίες καὶ γι αὐτὸ δημοτικιστὲς εἶναι καὶ ἐθνικόφρονες, συντηρητικοί, δημοκράτες καὶ κομμουνιστές. Ὁ καθένας τους ἀναχωρεῖ ἀπὸ μίαν ἄλλη βία καὶ τὴ γλωσσική ἀποκατάσταση τὴ θέλει ὡς μέσο τῶν γενικωτέρων σκοπῶν του. Ἄς μιλήσωμε πῶς συγκεκριμένα. Οἱ ἐθνικιστὲς (Ψυχάρης, Δραγούμης κλπ.) θέλουν μὲ τὴ δημοτικὴ γλῶσσα-παράδοση νὰ δηλητηριάσωμε περισσότερο τὸ λαὸ—τὰ κατώτερα στρώματα—μὲ τὶς πατριωτικὲς προλήψεις καὶ σπουριές γιὰ νὰ μποροῦν ἔτσι καλύτερα νὰ τὸν ἐμμεταλλεύονται καὶ νὰ τὸν κρατοῦν ὑποδουλωμένο. Οἱ Δημοκράτες πάλι θέλουν νὰ διαδόσωμε τὶς ἰδέες τους. Οἱ σοσιαλιστὲς ἀγαποῦν καὶ θέλουν τὴ λαϊκὴ γλῶσσα ὄχι μοναχὰ ἀπὸ δημοκρατικὴ διάθεση ἀλλὰ γιὰ νὰ τὴν χρησιμοποιήσωμε ὡς μέσο μορφώσεως τοῦ λαοῦ. Μ' ὅλα λοιπὸν τὰ κόμματα συμβιβάζεται ὁ Δημοτικισμὸς καὶ μπορεῖ πολὺ καλὰ ν' ἀνήκῃ ὡς προγραμματικὴ προσπάθεια σ' ἓνα ἢ καὶ περισσό-τερα ἀπ' τὰ ἀστικά μας κόμματα, πρὸ πάντων δὲ σ' ἐκεῖνα ποὺ ἔχουν περισσό-τερο προοδευτικὲς ἰδέες. Ἄν γιὰ τὴν ὥρα ἡ γλωσσικὴ ἀποκατάσταση βρίζε-ται μοναχὰ στὸ πρόγραμμα τοῦ Σοσιαλεργατικοῦ (κομμουνιστικοῦ) κόμ-ματος τοῦτο πρέπει νὰ ἐξηγηθῆ στὴ σύνθεση τοῦ κόμματος αὐτοῦ ποὺ εἶναι τὸ μόνο κόμμα ἀρχῶν, ἀντίθετο πρὸς τ' ἀστικά ποὺ εἶνε κόμματα προσωπικά καὶ ἀνομοιογενῆ ἰδεολογικῶς. Ἄν οἱ ὄροι καὶ οἱ συνθήκες τῆς χώρας ἐπέβαλον ἀπὸ καιρὸ τὴ δημιουργία κομμάτων ἀρχῶν, τότες κοθόλου περίεργο ὁ Δημο-τικισμὸς στὴν στενὴ πραγματικὴ του ἔννοια νὰ ἦταν ἀπαίτηση καὶ ἄλλων κομμάτων.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἀκριβῶς ἔχομε νὰ ἀντιγυρίσωμε μίαν ἀντίρρηση. Ἡ ἀστικὴ τάξις—λένε—δὲ θέλει νὰ λύσῃ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα γιατί δὲν τῆς συμφέρει νὰ μορφωθῆ ὁ λαός. Τὸ ἐπιχείρημα αὐτὸ θὰ εἶχεν ἀξία ἂν ὁ λαὸς θὰ μπορούσε νὰ μορφωθῆ μοναχὰ μὲ τὴ γλωσσικὴ ἀλλαγὴ, ἂν ἡ γλῶσσα ἦταν σκοπὸς τοῦ σχολείου καὶ ὄχι μέσο. Εἶπαμε καὶ παραπάνω πὼς ἡ ἀστικὴ τάξις μπορεῖ κάλλιστα νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴ δημοτικὴ γλῶσσα γιὰ τοὺς ἰδιοὺς τῆς ἀποκλειστικὰ σκοποὺς μὲ τὸ Ἐκπαιδευτικὸ σύστημα ποὺ θὰ ἐφαρμόσῃ. Σήμερα τὰ ἐργατοπαῖδα καὶ χωριατοπαῖδα πηγαίνουν στὸ σχολεῖο κατὰ μέσο ὄρο 60 ο.ο. Κι αὐτὰ ποὺ πηγαίνουν πάλι, φεύθουν ἅμα περάσωμε τὶς δύοσεξις τάξεις τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Σήμερα δὲ μαθαίνουν τίποτα, αἴθριο—μὲ τὴ δημοτικὴ γλῶσσα— θὰ μαθαίνουν ὅλη τὴν ἀστικὴν πατριδοκαπηλία καὶ θρησοζοληφία, θὰ δηλητηριάζονται καὶ θὰ καταλαβαίνουν τὸν ἀστικὸν κίτρινο τύπο. Ἡ ἀστικὴ τάξις ἀντίθετα θὰ μορφώνεται καλύτερα μὲ γλωσσικὸ ὄργανο, τὴ δημοτικὴ, καὶ θὰ ὀπλίζεται θετικὰ καὶ ἀρνητικὰ γιὰ τὴν ἐπι-κράτησίν της τὴν οικονομικὴ καὶ πολιτικὴ. Οἱ ἀστικὲς προλήψεις θὰ διαδίδον-ται καλύτερα καὶ θὰ ριζώνουν εὐκολώτερα. Ὁ γλωσσικὸς συγχρονισμὸς θὰ ὄφελουσε ἀποκλειστικὰ αὐτὴ καὶ ὄχι τὰ λαϊκὰ στρώματα. Οἱ ἀστοὶ μας φυσικά δὲν τὸ σκέφτηκαν αὐτὸ γιατί εἶναι καὶ αὐτοὶ δηλητηριασμένοι ἀπὸ τὴν παράδοση τοῦ λογικισμοῦ. Ἐπειτα καμμιά ἄμεση ἀνάγκη δὲν τοὺς σπρώχνει νὰ καταλάβουν καὶ νὰ ἐμβαθύνουν στὸ ζήτημα, γιατί τὸ κάτω-κάτω

ζουτσομαθαίνουν γράμματα τὰ παιδιά τους ἀφοῦ ἔχουν τὰ μέσα ἄκοπα καὶ ἐλεύθερα νὰ μορθοθοῦν. Τὰ σχολεῖα σήμερα—λόγω κοινωνικῶν καὶ οικονομικῶν συνθηκῶν—εἶναι γιὰ τοὺς ἀστοὺς καὶ ὄχι γιὰ τοὺς ἐργάτες καὶ τὴ φτωχολογιά.

Ἄπ' τὴν ἀντίθεση αὐτὴ φαίνεται καθαρὰ πὺς ἀντιλαμβάνονται οἱ σοσιαλιστὲς τὸ δημοτικισμό καὶ γιατί τὸν δέχονται καὶ τὸν προπαγανδίζουν. Ὁ κ. Παρορίτης εἶχε δίκαιο νὰ βλέπῃ τὴ λύση τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος ἀπὸ τὸ Σοσιαλεργατικὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα, τὸ συμπέρασμά του ἦταν ὀρθὸ ἂν καὶ ἀναγορεῖ ἀπὸ ἄλλη βίαση καὶ δίνει εὐρύτητα στὸ δημοτικισμό καὶ τὸν χαρακτηρίζει κοινωνικὸ ζήτημα ἀντιπροσοπευτικὸ μίᾶς ὀρισμένης ἰδεολογίας, τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἐνὸ δὲν εἶναι.

Σήμερα ὅπως εἶναι τὰ πράγματα ὁ «Ἐκπαιδευτικὸς Ὅμιλος» ἔξω ἀπὸ αὐστηρὴ ἐπιστημονικὴ συμβολὴ δὲν μπορεῖ νὰ δώσῃ στὴ γλωσσικὴ ἐξέλιξη, ἂν καὶ αὐτὸ ἀκόμα εἶναι ἀμφίβολο, μὲ τὴν ἀνομοιογένεια ποὺ παρουσιάζει καὶ τὴν συντηρητικότητά των μελῶν του γενικὰ ἐπάνω στὸ γλωσσικοεκπαιδευτικὸ ζήτημα, τίποτ' ἄλλο. Κανένα ἐπίσης ἀστικὸ κόμμα δὲ θὰ θελήσῃ ν' ἀγκαλιῇ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα καὶ οἱ ἀστοὶ δημοτικιστὲς θὰ εἶναι μιὰ μικρὴ, ἀσημαντὴ μειοψηφία, ποὺ δὲ θὰ ἐπηρεάσῃ καθόλου τὸ γλωσσικὸ ζήτημα στὸ πολιτικὸ του μέρος. Ἀντίθετα τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα θὰ δώσῃ ἄμεση λύση στὸ ζήτημα αὐτὸ, ποὺ δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ συγκινή τοὺς ὁπαδοὺς του καὶ τὰ μέλη του. Μὲ τὴν ἐπιζήτηση καὶ ἐφαρμογὴ τοῦ Σοσιαλισμοῦ, ἡ δημοτικὴ γλώσσα αὐτόματα καὶ φυσικὰ ἀποκτὰ ὅλα της τὰ δικαιώματα.

Ὅλα δὲ τὰ δεδομένα μᾶς πείθουν πὺς πρέπει νὰ περιμένουμε τὸ Σοσιαλισμὸ γιὰ νὰ δοῦμε τὴ δημοτικὴ γλώσσα νὰ χρησιμεύῃ ὡς μοναδικὸ γλωσσικὸ ὄργανο ἀπ' τὸ Δημοτικὸν σχολεῖο ὡς τὸ Πανεπιστήμιον.

Ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία ἐκ τῶν ἄνω εἶναι ἕνας σχαντζόχοιρος, βαδίζει σιγὰ καὶ δὲν δέχεται γρήγορα τίς νέες ἰδέες. Ὁ Σοσιαλισμὸς αὐριο θὰ ἔχῃ νὰ λύσῃ καὶ ζητήματα ποὺ ἄλλοι μὴ μερίδα τῆς Ἀστικῆς τάξεως τὰ ἔχει λύσει πρὸ πολλοῦ (Θρησκεία, Κράτος κτλ.). Τόσο τὸ καλύτερο ὅμως γιατί ὁ σοσιαλιστικὸς μπαλτάς θὰ πέσῃ ἀμείλιχτα ἐπάνω σὲ κάθε πρόληψη μὴ γιὰ πάντα.

ΑΘΗΝΑ, ΜΑΡΤΙΟΣ 921.

Π. ΧΑΛΚΟΣ

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΜΑΣ

Ψυχολογικὸ πρόβλημα ἀπὸ τὰ πύθ περιεργα ποὺ ἔχει τίς δημιουργικὲς του αἰτίες στὴ βαθύτερη σύσταση τῆς νεοελληνικῆς ψυχῆς, ἐπηρεασμένης ἀπὸ λογῆς παράγοντες ἱστορικοὺς, φυλετικοὺς, οικονομικοὺς καὶ ψυχολογικοὺς, δημιουργεῖ τὸ φαινόμενο πὺς ὁ πόλεμος ποὺ ἀπὸ τὰ 1912 ἐξακολουθεῖ νὰ καταπιέζῃ τὸ λαὸ, δὲ βρῆκε ἀκόμα τὸν ἀντίχτυπὸ του στὴ λογοτεχνία, δὲ μίλησε, δὲν ἄγγιξε καν τὴ ψυχὴ τοῦ Ἑλλήνα συγγραφέα. Ἡ σύγχρονη τέχνη ἀγνόησε ὄχι μόνον τὸ δικὸ της, τὸν ἔθνικόν, μὰ καὶ τὸν παγκόσμιον πόλεμον μὲ ὅλες τίς ἀνατροπὰς ποὺ ἔφερε, μὲ ὅλες τίς νεώτερες συνθήκες ποὺ δημιούργησε, μὲ ὅλα τὰ νεώτερα ρεύματα τῶν ἰδεῶν ποὺ ἔφερε στὴν ἐπιφάνεια, μὲ ὅλη τὴ ταραχὴ καὶ τὸν ἀναβρασμὸ ποὺ ἡ σύγκρουση τῶν διαφόρων αὐτῶν ρευμάτων δημιουργεῖ στὴν κοινωνικὴ μᾶς ζωὴ σάν ἕνας προάγγελος σὲ μεγάλες κοσμοϊστορικὲς μεταβολὰς προορισμένες νὰ δώσουνε ἀλιώτικη μορφή στὴν ὄψη τῆς γῆς. Ἡ τέχνη μᾶς ἐξακολουθεῖ τὸν ἴδιον, τὸν παλιὸν της χαρὰ. Ἐρωτολογίαι, γλυκανάλατες αἰσθηματολογίαι ποὺ γαργαλίζουνε τὸ γούστο τῶν κατώτερων πνευμάτων, ἕνας ρηχὸς, κούφιος